

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Catechesis Pverilis

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1543

VD16 M 2628

Cur textus inquit, Honora patrem & matrem?

urn:nbn:de:hbz:466:1-33561

tur, ut est natura hominum prona ad uoluptates & facile abijcit timorem Dei, presertim cum poenae non sunt in conspectu, ideo Deus punit impietatem hominum frequentioribus & atrocioribus bellis ac seditionibus. Hec breuiter de officijs magistratum admonuisse satis sit, quorum summam ita facillime comprehendemus animo, si decalogum intuebitur, & cogitabimus magistratum huius diuinae tabellae custodem esse.

Cur textus inquit, Honora patrem & matrem?

Honos duo complectitur, **I**nteriorem reuerentiam, & **E**xternam obedientiam.

Sunt autem obiecta duplicia, persona, ut parentes, magistratus, doctores. **A**lterum obiectum est, ipse ordo politicus diuinitus institutus, qui conseruante Deo legem suam, retinet societatem ciuilem. **E**st enim ordo ille, ipsa legis diuinae in externa disciplina conseruatio. **A**c secundum obiectum prius aspiciatur. **N**on dubium est ordinationi ac legi Dei honorem deberi. **U**t autem haec gratissima uices temporum, diei & noctis, aestatis ac hyemis, & leges motuum caelestium uerè sunt ordinatae à Deo, sic uerè Deus est auctor totius societatis humanae, deuinxit homines

D 3 inter

inter se, coniugio, procreatione & educatione liberorum, mutuis contractibus & officijs, imperijs, addidit legis noticiam, tanquam munimentū huius societatis. **N**ec tamen aut constitui, aut durare imperia possent, nec exequi legem **D**eus homines sine diuina ope possent. **I**deo **D**eus excitat & adiuuat gubernatores, et suam legem ipse exequitur, gubernat & armat manus magistratuum in puniendis iniustis cædibus, flagitiosis libidinibus, furtis, ut conseruari societas possit. **C**umq; hanc ipsi magistratus dissipant, uidelicet cum tyranni monstrosos libidinibus se polluunt, rapiunt aliorum coniuges aut liberos, exercent iniustam crudelitatem, defendunt manifestam idolatriam, mutat **D**eus ipse imperia, ac excitat uicinos reges aut populos, qui tyrannos puniant, & leges ac honestam disciplinam restituant. **I**ta excussis imperio **C**haldeis et **A**sirijs, summa potentia ad **C**yrum translata est, qui puniuit tyrannos, defendit ecclesiam, restituit leges, iudicia, disciplinam. **D**eieto **A**ntonio **D**eus tradidit habenas imperij **A**ugusto. **D**eus euexit **C**onstantinum oppressis tyrannis **D**iocletiano, **M**aximiano, **M**axentio. **I**n hanc sententiam ait **D**aniel, **D**eus constituit & transfert regna.

Cumq; has ordinationes sine personis considerat

deramus, uidelicet hominum cōsociationem, coniugium, ciuiles cœtus, imperia, iudicia, leges, disciplinam, magis apparent & ordinis pulchritudo et utilitas. **A**c uidemus in hoc ipso ordine lucere sapientiam Dei, & mirificam bonitatē seu beneficentiam erga nos. **Delectant oculos uulgi spectacula.** Quod potest autem cogitari pulchrius spectaculum hoc ordine, si animo secernamus uicia, quæ diabolus ac hominū improbitas & infirmitas admiscēt? **Q**uam est honesta societas mariti, uxoris, liberorum, cum inter se amāt, iuuant, certāt officijs, colloquuntur de Deo, deq; eius beneficijs, inuocant una uoce Deum, curant propagari & conseruari Dei noticiam et ueros cultus. **Q**uid est ciuitatis forma iucundius, in qua rectē constitutæ sunt ecclesiæ, magistratus tuentur disciplinam, ciues obtemperant, sunt concordēs, habent suos cœtus ueræ religionis & iudiciorum causa, habent congressus honestissimos in templis, in curia, in scholis, colunt studia literarum, querunt uictum honestis artibus, quibus uita opus habet, cultura agrorum, mercatura, opificijs, edificāt, muniunt urbes aduersus latrocinia. **E**t ciuium omniū uoluntates spectant ad hunc finem, ut in hac societate rectē colatur Deus, & Deo obediatur, propter hanc causam defendunt

D **A** patriam

patriam communi animo & consilio. Quod spectaculum iucundius hoc ordine cogitari potest?

Sed incurrunt in oculos uicia & confusiones œconomiarum & politiarum, contumacia liberorum aduersus parentes, coniugum discordie. Et in imperijs tyrannides superiorum, negotiatorum fraudes, libidines principum & uulgi doctorum dissensiones, magistratuum negligentia, & alia multa incommoda. Qualia monstra interdum regnant ut Nero, Sardanapalus, & similes.

Hac tetra specie deformatur ordinatio Dei, ne uerè conspiciatur, nec putetur hæc societas ciuilis, Dei munus esse. Sed existimentur homines sine Dei consilio concurrisse, ut se defenderent contra bestias aut latrocinia, ut multi prophani arbitrantur imperia casu oriri, rueri, transferri ab alijs gentibus ad alias.

Hic docenda est iuuentus, ut discernat ordinem, leges, contractus, iudicia, à uicijs deformantibus societatem. Nam uitia à diabolo & humana infirmitate oriuntur, ut hæc dicta monent, Diabolus est mendax & homicida. Item Deus nō est autor ἀναταραξίας, id est, dissipationis imperiorum, item, Qui facit peccatum, ex diabolo est.

Primus igitur honos est, de quo hic præcipi-

tur,

tur, agnoscere res ipsas, uidelicet, coniugiū, œconomias, ac politias à Deo institutas esse, & eius auxilio conseruari, ac lucere in his ordinationibus Dei præsentiam, sapientiam, bonitatem, & amorem erga nos. Et agnoscentes hæc beneficia, gratias agere Deo autori debemus, cumq; orare, ut conseruet, ut depellat diabolus, qui dissipare hanc harmoniam conatur. Ad hunc gradū honoris pertinet & prædicatio seu celebratio harum rerum, ut iuuentus discat eas à Deo ortas esse, & assuefiat ut pijs precibus à Deo petat horum munerum conseruationem. Est et grati animi, libenter obedire propter Deum, cauere mala exempla & scandala quibus bonæ ordinationes dissipantur, & leges obruuntur, deniq; omnibus officijs res tam utiles tueri. Hactenus breuiter dictum est de priore obiecto.

Alterum obiectum honoris, personæ sunt, parentes, doctores & qui imperia tenent. Horum est dissimilitudo ingens. Sed regulam hanc sequi omnes debebant, Parentes & cæteri gubernatores sint uiua lex, id est, custodes legis diuinæ. Quis autem non intelligit eas personas amandas & honore adficiendas esse, per quas Deus imperat tanta beneficia, religionem ueram, leges, iudicia, pacem, generi humano?

D S **T**ales

Tales fuerunt gubernatores **Moyſes, Iofue, Samuel, Dauid, Salomon, Iofaphat, Ezechias, Iofias, Cyrus, Conſtantineus, Theodoſius.** Eſt igitur alter honos qui perſonas intuetur, agnoſcere hoc quoque Dei munus eſſe, habere parentes qui officium ſuum faciunt, bonos doctores, ſalutares principes. Nam ordinatio ipſa ſeu leges ſine cuſtode ſeu executive, ſunt infirmæ, ut dicit græcus uerſus, ἰσχυροῦ ὁ νόμος. Ἐπ' ἀρχόντων ἔχει. Valida res lex eſt, cum principem habet. Ad hunc gradum honoris pertinent hæc officia, gratiarum actio pro talibus perſonis, precatio pro eis, obedientia, reuerentia perſonæ debita, ueritas ſeu candor & æquitas in legibus & actionibus earum iudicandis, condonatio aliquarum imbecillitatum.

2 De gratiarum actione & precatioe mandatum extat 1. **Timoth. 2.** Certum eſt enim ſapientes, iuſtos & fœlices gubernatores, ſingularia Dei dona eſſe, ut **Salomon** grauiffimè dicit, ut oculus uideat, & auris audiat, Deus facit utrunq; oculus ſignificat gubernatorem, auris populum audientem, ut ergo hæc ſint in officio, id eſt, ut magiſtratus ſit uigilans, & intentus, & proſpiciat communi utilitati, & ut adſit autoritas, que moueat cæteros ut adſentiãtur bene mouenti, &

nenti, & obtemperent uolentes, hæc hæud dubie
 Dei opera sunt. **Quare** si qua regio, ciuitas aut
 ecclesia habet mediocres gubernatores, agat
 Deo gratias pro tanto munere & sedulo oret, ut
 Deus regat ac adiuuet eos, quia profecto uera
 est sententia **Ioannis**, **Nō** potest sibi homo quid=
 quam sumere, nisi datum ei sit de cælo. **Nulla** gu=
 bernatio foelix est, nisi **Deo** iuuante. **Quare** **Da**=
 uid inquit, **Benedictus** **Deus** qui docet manus me=
 as ad prælium. **Item** qui dat salutem regibus. **Et**
Salomon inquit, **Quis** potest regere tantam mul=
 titudinem populi? **Da** ergo mihi cor sapiens.

De obedientia præceptum extat **Rom. 13.** **Ne**
 cesse est obedire magistratibus, non solum pro=
 pter iram, id est, nō solum propter legū pœnas,
 sed etiam propter cōscientiam. **Hanc** sententiam
 meminisse necesse est, quia hic est uerus neruus
 qui politias continet & coagmentat. **Ideo** enim
 magna pars hominū, id est, omnes sani obtempe=
 rant iustis legibus, & mediocribus gubernatori=
 bus, quia intelligūt se **Deo** hanc obedientiā debe=
 re, & ex hac **Pauli** uoce discunt, pollui conscien=
 tiam contumacia, hoc est, fieri mentē ream corā
Deo, excuti ex gratia **Dei**, mereri irā dei et eter=
 nas pœnas. **Tenenda** est igitur regula certissima
 tradita hoc loco uoce **Apostoli**. **Peccatū** mortale
 est, id

est, id est, quod meretur iram Dei & aternas poenas, contumaciter repugnare iustis legibus politicis, & mediocribus gubernatoribus. Sed de iniustus postea dicetur.

4 De reuerentia personæ debita. Dixi primum in bona gubernatione Dei præsentiam & munera agnoscenda esse, & constituendam obedientiam, hac constituta, si persona etiam diuinitus gubernatur, hanc ipsam quoque amemus, nobis anteferamus, & nos ei subiiciamus & prædicemus dona Dei quibus ornata est, sicut uenerantur Hæc ei Abraham ac inquit, Audi nos domine, princeps Dei es apud nos. Et mulier Thecuitis dicit ad David, Tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei. Discant autem hic pij ueram reuerentiam in animo sitam discernere à fucosis officijs adulatorum, gradus etiam obseruent, ut tribuamus debita munera, non aliena & Dei propria, sicut Ethnici suos reges Deos nuncuparunt, & in templis eorum statuas horribili furore coluerunt & inuocarunt. Amet miles Dauidem & uera animi reuerentia illum sibi anteferat, sed sciat hominem esse Deo subiectum, ministrum diuini muneris, ornatum à Deo, daturum etiam poenas, si suo munere abutetur, & hac solitudine eius infirmitatem de-

tem de-

tem deploret, ac petat ut à Deo adiuuetur. Ac tot millibus annorum uix unus & alter fuerunt Dauidis similes, ut Moyses, Samuel. Ceteri omnes etiam laudati principes quantum habuerunt & habent infirmitatum, quarum consideratio in bonis ciuibus nō impedit reuerentiam, sed accendit sollicitudinem, ut pater pius & amans liberorum, si quem uidet in filio morbum, non indeo minus amat, sed miseratio auget beneuolentiam, & excitat sollicitudinem de eius salute. Simul autem admonet patrem humanæ infirmitatis, & docet discernendam esse hanc miseram & fragilem naturam ab æterna, & petendum esse auxilium ab æterna, uidelicet à Deo, qui ideo uoluntatem suam nobis patefecit, quia uult agnosci, inuocari, seruare inuocantes etc.

5 De ueritate seu candore & æquitate in iudicandis magistratum actionibus generale mandatum diuinum teneatur, Non dicas falsum testimonium. Item Leuit. 19. Non sis calumniator in populo. Et prouerb. 12. Abominatio coram Deo, labia mendacia. Etsi autem in uniuersum mendacia & calumnias Deus prohibet, tamen quia calumnie, quibus deformantur magistratus & leges, magis ornari solent pretextu aliquo, prodest in doctrina de honore debito imperijs,
nomina

nominatim de his calumnijs monere adolescentiam, eamq; diligenter ac serio hortari, ut se as-
 suet faciat, ne cito, ne inexploratis fontibus nego-
 tiorum iudicet de factis magistratum, aut de le-
 gibus. **S**encias calumniatur **D**auidem, ac uocat
 eum uirum sanguinum, quasi ipse suo consilio re-
 gnum **S**auli eripuerit, aut insidiatus sit uiæ **S**au-
 lis & eius posterorum. **H**æc conuicia apud im-
 pios cum quadam specie plausibiliter diceban-
 tur, cum tamen re ipsa falsissima essent. **T**alia se-
 pe accidunt bonis gubernatoribus. **S**æpe audi-
 mus querelas de iudicijs, de foro, imò & de ipsis
 forensibus legibus, et si autem in tanta hominum
 infirmitate aliquid accedit uicij, tamen uidendū
 est ne res bonas iniuste damnemus, propter abu-
 sus aliquos qui accedunt. **A**memus ueritatem &
 candorem in iudicandis rebus, nec pronunciemus
 inexploratis causis & fontibus negociorum.

S De condonatione aliquarum imbecillitatum
 admonet nos exemplum filiorum **N**oe, **C**ham ma-
 ledicitur, quòd irridet patrem, qui casu nudatus
 fuerat. **E**t multa sunt præcepta de hac uirtute,
 quæ non quidem probat ulla uicia, sed quosdam
 mediocres morbos in superioribus, & in cæte-
 ris quadam honesta animi moderatione tolerat.
Ingens est enim humanorum animorum imbecil-
 litas.

litas. Si maritus coniugem, si pater liberos, si a-
 micus amicum mox abiecturus esset cum leuis ali-
 qua offensio incidit, quantū mali accideret? uult
 igitur Deus gradus teneri, quæ offensiones dissi-
 mulandæ sint, & condonandæ communi tran-
 quillitati & saluti, quæ ccontra non sint negli-
 gendæ. Si princeps non est tyrannus, id est, si stu-
 det recte facere, & plerunq; recte facit, etiam-
 si interdum errore aliquo peccat, ut hallucina-
 batur Dauid cum Sibæ mentienti attribueret Do-
 mini possessiones, aut habet aliquos leues mor-
 bos, hæc dissimulanda & æquitate quadam tole-
 randa sunt. De hoc genere præcipit Petrus, in-
 quiens, Obedite dominis non solum bonis & æ-
 quis, sed etiam morosis & durioribus. Dixi de
 honore qui tribuendus est bonis & mediocribus
 gubernatoribus. Sed quid sentiendum est de ty-
 rannis? Respondeo, hæc tria discerni debent, res,
 persona & uitia à diabolo rei admixta. Res est
 politicus ordo, qui est opus Dei, ut sæpe dictum
 est. Hunc amabat Paulus, etiamsi Neronem uerè
 & ex animo oderat & execrabatur, quem no-
 rat horribiliter agitari à diabolo, detestabatur
 etiam rei uicia, id est, aliquas iniustas leges &
 iniustas expilationes. Deinde & hæc regula te-
 nenda est, Cum tyranni præcipiunt ut ciues fa-
 ciant

ciant contra aliquod mandatum **D**ei, anteferendum est mandatum **D**ei, et non obtemperandum impio edicto tyranni, ut in **A**ctis **A**postoli docent, **O**portet **D**eo magis obedire quam hominibus. **I**ta **D**aniel & eius socij in **B**abylone etsi in politicis officijs excellenti studio obediebant regi, tamen cum edictum proponeret de adoranda statua, magno animo palam testati sunt, se non obtemperaturos esse.

Ita nunc cum mandant pontifices, reges, aut principes ne populus audiat puram **E**uangelij doctrinam, ne pius sacerdos ducat uxorem, ne omittantur impia spectacula **M**issarum, & inuocatio mortuorum etc. his edictis nequaquam obtemperandum est, sed pij sciant idola fugienda esse, sciant & confessione uera & graui, testimonium fidei edendum esse. **E**t quia singuli ac priuati non defenduntur aduersus **T**yrannos per superiores ordines, qui partem tenent gubernationis, consolatur nos **D**eus, & ostendit se uicium illam ferendam esse pijs singulis & priuatis, & testatur se uicissim sanctos ornaturum esse gloria, & puniaturum esse **T**yrannos. **I**deo scriptum est, **P**reciosa mors sanctorum, & **P**salmo 71. **P**reciosus sanguis eorum coram eo, & **M**atth. 5. **B**eati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam etc.

Non

Non igitur mouerunt seditiones **Baptista**, **Christus**, **Apostoli**, sed iniurias tulerunt, et uindictam **Deo** commiserunt.

Nec tamen ideo summi ordines concedere **Caligulae**, **Neroni**, & similibus tyrannis licentiam omnium scelerum debebant. Sed quia pars sunt consilij publici & gubernationis, ad officium eorum pertinet remouere tales furias à gubernatione, & omni officio pios defendere, sicut **Jonathas** **Dauidem** texit, & milites honestiores in cohorte **Saulis** nolebant interficere sacerdotes, & **Abdias** excepit hospitio et pauit prophetas quibus **Iesabel** necem minata erat. Et rectè **Traianus** Imperator dixit, cum designaret præfectum prætorio, eiq; de more ensẽ publicè traderet, Hoc ense, si iuste imperabo, pro me utaris. Sed si iniuste imperabo, contra me utaris. Gradus sunt in imperijs **Dei** consilio constituti, ut plures conferant consilia, & operas, non ad contumelias **Dei** stabilicndas, non ad polluendam rerum naturam iniustis cædibus, & flagitiosis libidinibus, sed ad ornandam gloriam **Dei**, & ad disciplinam tuendam, & ut gradu aliquo aberrante, cæteri gradus tamen excubent pro communi salute, & frenum iniiciant immaniter grassanti. **Micheæ** septimo, **Deus** testatur se irasci conspirationi ma-

E **lorum**

lorum gubernatorum, & minatur eis commune exitium. **P**rinceps postulat & iudex in reddendo est, id est, principes & iudices in er se colludunt, & mutuas operas tradunt. **H**ec ne fiant, grassantem tyrannum iudices, id est, socij gubernationis cohercere debent. **D**ebent honorem & ipsi magistratus, politico ordini, nec existiment se ad illud fastigium euectos esse, tantum ut habeant licentiam omnium cupiditatum, sed ut ipsi suo loco seruiant politico ordini, tanquam diuino operi seu diuinae legi, & hunc ordinem ueris officijs tueantur. **N**am & ab ipsis **D**eus reposcet rationem administrati muneris, ut apud **E**zechielem capite 34. dicitur, **E**cce ego ipse super pastores, & requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ulira non pascant gregem meum, nec pascant amplius pastores semetipsos. **E**t **E**saie 10. **V**e condentibus leges iniquas & iniusta scribentibus, id est, iniustas sententias ferentibus, aut iniusta mandantibus, ut opprimant in iudicio pauperes etc. **Q**uid facietis in die uisitationis & uenturae calamitatis?

Quid complectitur obedientia debita magistratui?

Obedientia